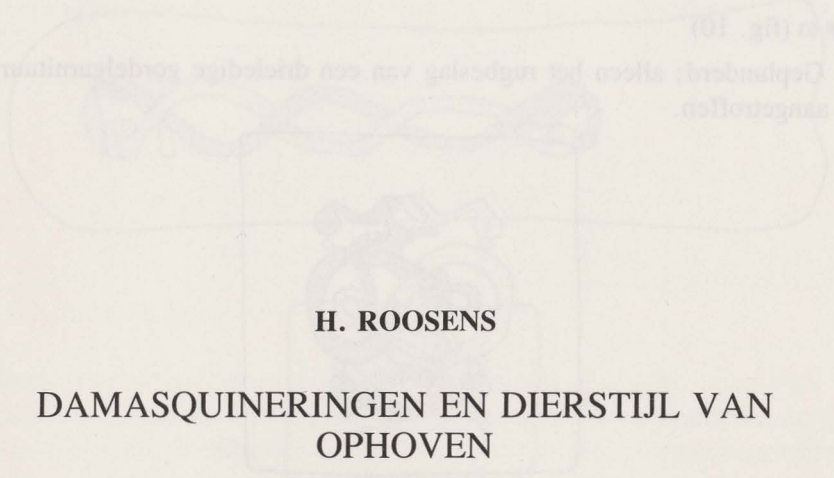

63-67; 306, 1978, 92-100.

Opdracht (fig. 10)
Gepland; alleen het rugdeel van een dierlijke voorledermantel werd
nog aangevoerd.

H. ROOSENS

DAMASQUINERINGEN EN DIERSTIJL VAN OPHOVEN

Fig. 11. Ophoven, graf 67, 3, 11.

De riemopening is versierd met een dierlijke voorledermantel die vijf lussen vormt. De beide strengen van de vliechthand zijn met kort afstaanden onderlip en lange, golfvande bovenlip. De vliechthand is kort omgebogen is en misschien een punt vertinningsbeeld. De vliechthand is diagonaal opgesteld, de ene aan de basis, de andere aan de punt. De vliechthand is langgestrekt; de op heeft een misvormde onderlip. Bij de vliechthand is een kort lichaamsstreng die de vliechthand sluit.

Bekledingstechniek op een dierlijke voorledermantel.

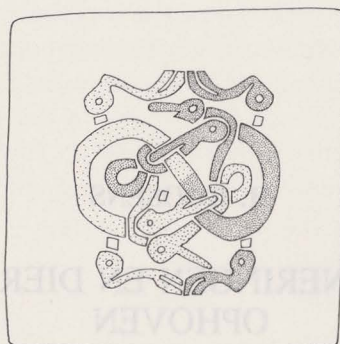
Fig. 10. Ophoven, graf 67, 2, 11.

De vliechthand is versierd met een dierlijke voorledermantel die vijf lussen vormt. De beide strengen van de vliechthand zijn met kort afstaanden onderlip en lange, golfvande bovenlip. De vliechthand is kort omgebogen is en misschien een punt vertinningsbeeld. De vliechthand is diagonaal opgesteld, de ene aan de basis, de andere aan de punt. De vliechthand is langgestrekt; de op heeft een misvormde onderlip. Bij de vliechthand is een kort lichaamsstreng die de vliechthand sluit.

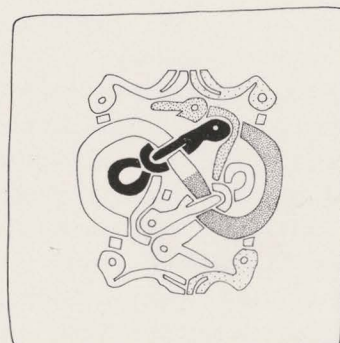
Het opgravingsverslag van Ophoven is nog niet klaar. Wel verschenen reeds voorlopige jaarberichten in *Conspectus-Arch. Belg.* 186, 1976, 80-84; 196, 1977, 63-67; 206, 1978, 98-100.

GRAF 63 (fig. 10)

Geplunderd; alleen het rugbeslag van een driedelige gordelgarnituur werd nog aangetroffen.

1

2

Fig. 10. Ophoven, graf 63. S. 1/1.

Z-vormige vlechtband met twee dierkoppen die in elkanders lichaam bijten. De onderlip buigt terug over de bovenlip die zich voortzet in een boog. De koppen zijn overspannen door een kuif, waaruit nog een kop ontspringt. Bij elk dier behoren twee poten, waarvan de schenkel en twee tenen goed gevormd zijn. Het verband tussen de poten en het lichaam is met een vierkantje aangegeven.

Bekledingstechniek op fijne stippen.

GRAF 64 (fig. 11)

Dit ongestoord vrouwengraf bevatte o.m. een gordelgarnituur, bestaande uit

een gesp met beslagplaat, drie rechthoekige gordelplaatsjes en een riemtong. Voor de volledige inventaris, zie *Arch. Belg.* 196, 1977, 65.

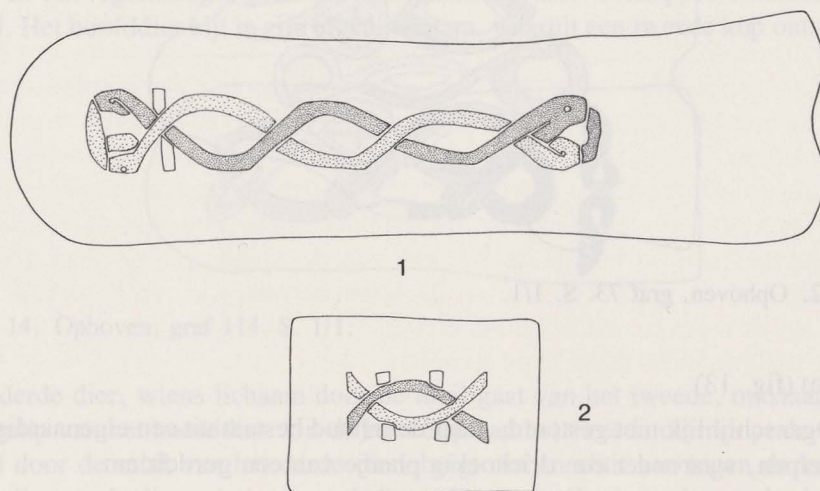

Fig. 11. Ophoven, graf 64. S. 1/1.

De riemtong is versierd met een gesloten vlechtband die vijf lussen vormt. De beide strengen van de vlecht bestaan uit een dierkop met kort afgesneden onderlip en lange, golvende bovenlip die aan het uiteinde kort omgebogen is en misschien een poot verzinnebeeldt. De dierkoppen zijn diagonaal opgesteld, de ene aan de basis, de andere aan de punt van de riemtong; laatstgenoemde kop heeft een misvormde onderlip. Bij de koppen behoort een korte lichaamstreng die de vlechtband sluit.

Bekledingstechniek op onregelmatige groefjes.

GRAF 73 (fig. 12)

Geplunderd; het bevatte nog vier pijlpunten, een versierde, bronzen riemtong en het tegenbeslag van een drieledige gordelgarnituur.

Het compositieschema is een gesloten vlechtband met drie lussen. In het midden van de plaat staan twee tegengestelde dierkoppen met lange, golvende bovenlip. Het boogvormig lichaam sluit aan bij de korte onderlip. Langs elke rand van de plaat, bij het hoofddier, zijn twee poten met elk twee tenen rond een stitsovaal geordend. De tweede dierkop is geflankeerd door een ovale schenkelomlijning. Ook op de basis van de beslagplaat zijn nog een paar geschematiseerde poten afgebeeld.

Op de radiografie is de bekledingstechniek niet duidelijk.

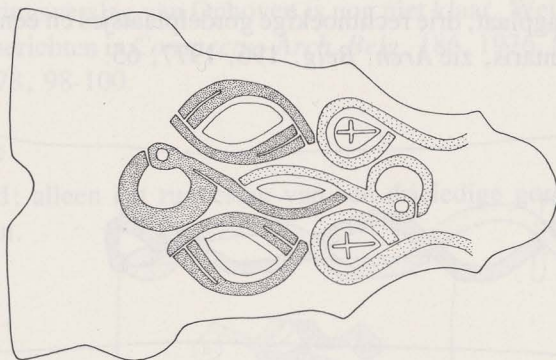

Fig. 12. Ophoven, graf 73. S. 1/1.

GRAF 103 (fig. 13)

Ogenschijnlijk niet gestoord, maar de inhoud bestaat uit een eigenaardig stel voorwerpen, waaronder een driehoekig plaatje van een gordelriem.

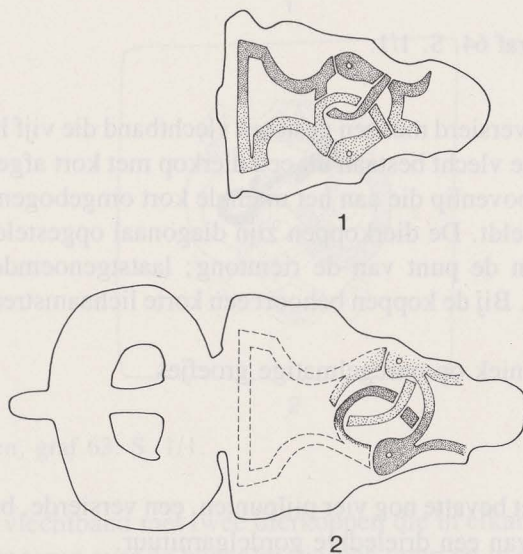

Fig. 13. 1 - Ophoven, graf 103. S. 1/1.
2 - Borsbeek, graf XXXIV. S. 1/1.

De twee langwerpige dierkoppen met waiervormige snavel zijn door de onderlip verbonden. Uit de lichaamsstreng ontspringt een band die met de tegenhanger vervlochten is en tussen de kop en de snavel van het dier doordringt.

Bekledingstechniek op stippen.

GRAF 114 (fig. 14)

Geplunderd; alleen een riemtong is overgebleven.

In een regelmatige, gesloten vlechtband zijn drie dierkoppen ritmisch opgesteld. Het hoofddier bijt in zijn eigen lichaam, waaruit een tweede kop ontspringt.

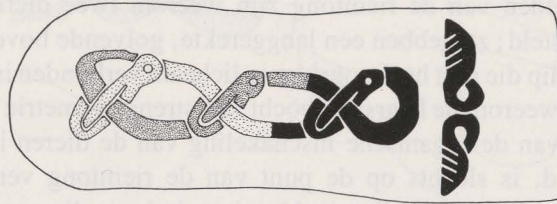
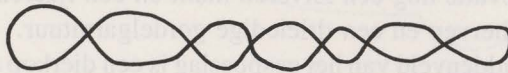

Fig. 14. Ophoven, graf 114. S. 1/1.

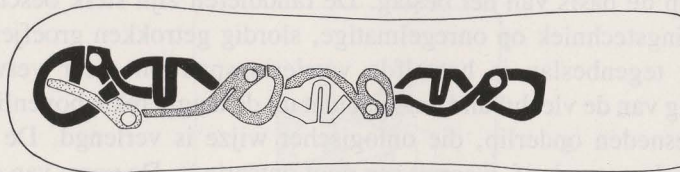
Het derde dier, wiens lichaam door de muil gaat van het tweede, ontstaat uit de bovenlip van het hoofddier. Uit de bovenlip van het tweede dier loopt de vlechtband door de muil van het derde dier, buigt om en sluit aan tegen de kop. De onderlip van de dieren buigt over de bovenlip terug. Op de basis van de riemtong staan twee poten die bij het hoofddier behoren.

Bekledingstechniek op fijne stippen.

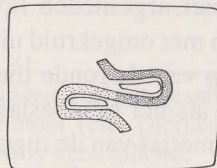
GRAF 125 (fig. 15).

1

2

3

Fig. 15. Ophoven, graf 125. S. 1/1.

Geplunderd; aan het voeteinde stond nog een pot; in de vulling vond men een gesp met beslagplaat, een riemtong en een rechthoekig plaatje van de gordelriem.

De grillige compositie kan ingeschreven worden in een vlechtband met zeven lussen. Op de basis en op de punt van de riemtong staat een dierkop met kort afgesneden onderlip en golvende bovenlip; het lichaam eindigt in een haarspeldbocht. In het midden van de riemtong zijn weerom twee dierkoppen, ditmaal antithetisch opgesteld; ze hebben een langgerekte, golvende bovenlip en een kort afgesneden onderlip die met het boogvormig lichaam verbonden is. In het centrum van de plaat staat weerom de haarspeldbocht. De strenge symetrie van de compositie die ten koste van de organische inschakeling van de dieren in de vlechtband werd doorgevoerd, is slechts op de punt van de riemtong verbroken door de opstelling van de vijfde kop, die uit de golvende bovenlip van de tweede kop ontspringt en tegengesteld is aan de eerste.

Bekledingstechniek op korte groefjes.

Op het rechthoekig beslagplaatje is het ornament geometrisch geworden. Men kan er echter de terugblikkende dierkoppen in herkennen zoals die voorkomen bij de 8-vormige vlechtband van de rugplaat van de gordelbeslagen.

Zelfde bekledingstechniek als de riemtong.

GRAF 127 (fig. 16)

Geplunderd; het bevatte nog een zilveren munt en een ijzeren mesje; in de vulling vond men potscherven en een drieledige gordelgarnituur.

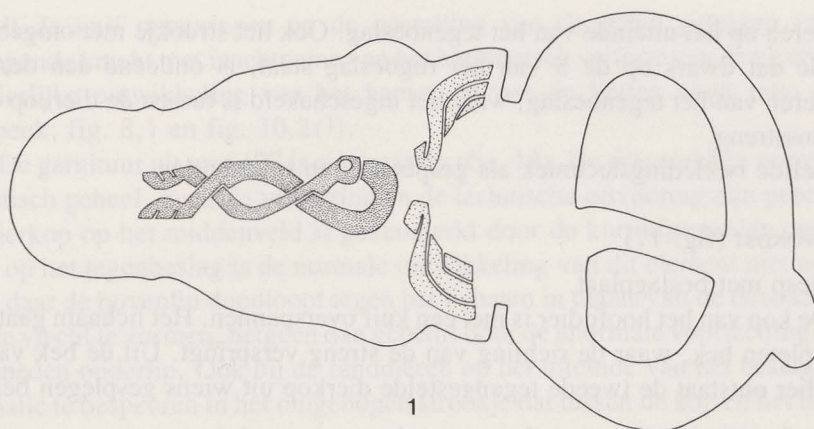
Op het omraamd middenveld van het gespbeslag is een dierkop afgebeeld met kort afgesneden onderlip. Het lichaam en de lange bovenlip vormen een drielussige vlechtband die eindigt in twee poten. De gestalte van een tweede paar poten is te herkennen op de basis van het beslag. De randdieren zijn sterk beschadigd.

Bekledingstechniek op onregelmatige, slordig getrokken groefjes.

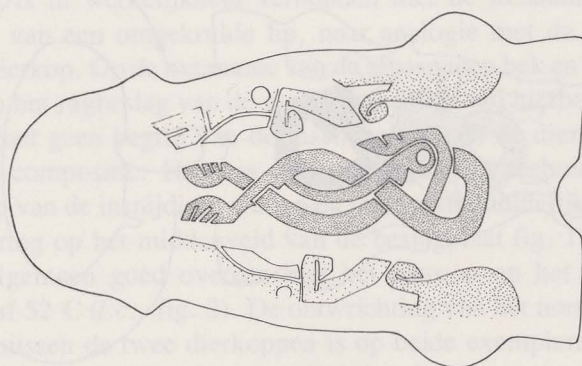
Op het tegenbeslag is hetzelfde versieringspatroon meer vervormd. De tweede streng van de vlechtband ontstaat niet uit de langgerekte bovenlip, maar uit de kort afgesneden onderlip, die onlogischer wijze is verlengd. De dierkop is overspannen door een kuif, waaruit een poot ontspringt. De vorm van de randdieren is grotendeels te herkennen. Deze langs de basis van de plaat hebben een grote, ronde kop met hoekig openstaande muil en omgekrulde onderlip. De andere hebben een langwerpige kop met afgesneden lippen. Tussen de kop en de lichaamsstrook is een dwarsstreep met omgekruld uiteinde aangebracht, naar analogie met de omgekrulde onderlip van de ronde dierkoppen.

Zelfde bekledingstechniek als het gespbeslag.

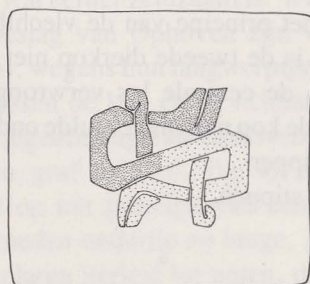
Het geometrisch S-vormig motief van de rugplaat herneemt een paar elementen van het tegenbeslag. In plaats van een dierkop is op het uiteinde van de band alleen de muil met de afgesneden lippen aangebracht, naar analogie met de

1

2

3

Fig. 16. Ophoven, graf 127. S. 1/1.

De versiering op het midden van het gespbeslag komt goed overeen met een tegenbeslag van Franchimont (cfr. Dierkens, Pl. XII, 153). De rest van de versiering (rand en basis) is verschillend.

randdieren op het uiteinde van het tegenbeslag. Ook het strookje met omgebogen uiteinde dat dwars op de S van het rugbeslag staat, is ontleend aan dezelfde randdieren van het tegenbeslag, waar het ingeschakeld is tussen de dierkop en de lichaamsstreng.

Zelfde bekledingstechniek als gespbeslag en tegenbeslag.

LOSSE VONDST (fig. 17)

Gesp met beslagplaat.

De kop van het hoefdier is met een kuif overspannen. Het lichaam gaat door de gespleten bek, waar de richting van de streng verspringt. Uit de bek van het hoefdier ontstaat de tweede tegengestelde dierkop uit wiens gespleten bek een

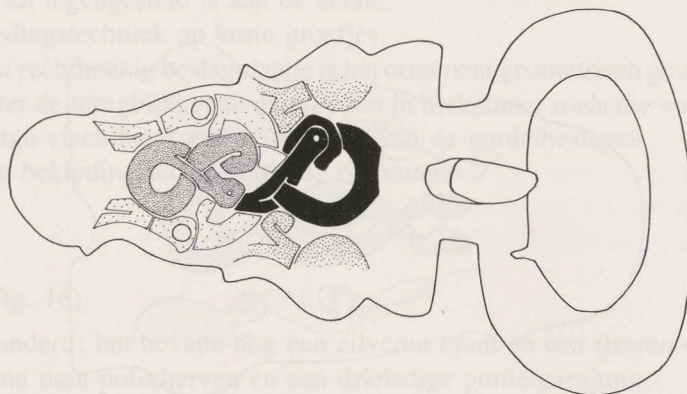

Fig. 17. Ophoven, losse vondst. S. 1/1.

vlechtband voortkomt, een lus vormt die door de bek gaat en in een korte ombuiging eindigt. Alhoewel het principe van de vlechtband met drie lussen in de compositie te herkennen is, is de tweede dierkop niet harmonisch ingeschakeld, terwijl ook het verloop van de centrale lus verwrongen is. Van de randdieren hebben er twee een grote ronde kop met omgekrulde onderlip en de twee andere een lange kop met afgesneden lippen.

Bekledingstechniek op stippen.

*
* *

De damasquiningen uit de graven 63, 73, 127 en de losse vondst behoren tot drieledige gordelgarnituren. Het rugbeslag uit graf 63 (fig. 10) is van buitengewone kwaliteit, zowel wat de versiering als de technische uitvoering betreft. De boogvormige verlenging van de bovenlip van de dieren, de nevenschikte koppen

die uit de kuif ontspringen en de opstelling van de poten getuigen van een scheppende kracht met inachtnaam van het harmonisch verloop van de vlechtband. De sierlijke ontwikkeling van het kapsel en van de lippen vindt men ook te Borsbeek, fig. 8,1 en fig. 10,2⁽¹⁾.

De garnituur uit graf 127 is eigenaardig (fig. 16). De drie stukken vormen een stillistisch geheel, maar de versiering en de technische uitvoering zijn gebrekkig. De dierkop op het middenveld is gekenmerkt door de kort afgesneden onderlip, maar op het tegenbeslag is de normale ontwikkeling van dit element niet nagekomen, daar de bovenlip doodloopt tegen het lichaam in plaats van de tweede streng van de vlecht te vormen, hetgeen dan gebeurt door de anormale voortzetting van de afgesneden onderlip. Ook bij de randdieren op het uiteinde van het beslag is een anomalie te bespeuren in het omgebogen strookje dat tussen de kop en het lichaam staat. Het zou organisch kunnen voortkomen uit het omgekruld uiteinde van de kuif, maar het is in werkelijkheid verbonden met de lichaamsstreng die men voorzien heeft van een omgekrulde lip, naar analogie met de onderlip van de andere, grote dierkop. Op de overname van de afgesneden bek en van het omgebogen strookje op het rugbeslag van de garnituur hebben wij hierboven reeds gezien. De etsers had geen begrip van de inschakeling van de dier-elementen in het geheel van de compositie. Hij was evenmin een goed techniker, gezien het beverig verloop van de insnijding, wat op de radiografie duidelijk tot uiting komt.

De versiering op het middenveld van de beslagplaat fig. 17 (losse vondst), komt in het algemeen goed overeen met het patroon op het tegenbeslag van Beerlegem, graf 52 C (*l.c.*, fig. 2). De ontwrichting van het normaal verloop van de vlechtband tussen de twee dierkoppen is op beide exemplaren een opvallend kenmerk, evenals de sluiting van de vlechtband die gevormd wordt door de ongewone ontwikkeling van de lippen van de tweede dierkop. De vormgeving van die koppen is echter zeer verschillend, o.m. wegens de gespleten bek op de beslagplaat van Ophoven, wat eerder zeldzaam is. Wat de randdieren betreft, deze op het uiteinde van het beslag van Ophoven zijn verwant met de koppen van Ophoven, graf 127 (fig. 16), wegens hun langwerpige vorm en de afgesneden bek; ook is er het uitsteeksel tussen de kop en de lichaamsstreng.

Het ornament op het tegenbeslag van Ophoven, graf 73 (fig. 12), en op het tegenbeslag van Beerlegem, graf 134 (*l.c.*, fig. 4), is eveneens vergelijkbaar. De compositie is opgebouwd op het principe van een drielussige vlechtband met dierkoppen met kort afgesneden onderlip en lange, golvende bovenlip. De randdieren zijn op beide exemplaren herleid tot poten, die echter verschillend geled zijn.

Tot de mannelijke gordelgarnituren behoort ook nog het driehoekig beslagplaatje uit graf 103 (fig. 13,1). Het motief van de dierkoppen met waaivormige

¹ Voor Borsbeek, zie *Arch. Belg.* 233, voor Beerlegem en Rosmeer, cf. *supra* in *Arch. Belg.* 246.

bek die naar de punt van het beslag gericht zijn, treft men o.m. aan in graf 103 van Rosmeer (*l.c.*, fig. 8) en te Borsbeek (fig. 13,2). Met dit laatste komt ons exemplaar het best overeen wegens de verbonden onderlip van de dierkoppen en de bijkomende band die uit de lichaamsstrook achter de kop ontspringt, vervlochten is met de tegenhanger en naar de onderkant van de kop terugbuigt. Men kan het beschadigde exemplaar van Borsbeek aan de hand van het plaatje van Ophoven bijtekenen.

De graven 64 en 125 leverden gordelgarnituren op die in principe bestaan uit een gespbeslag, een aantal rechthoekige plaatjes en een riemtong.

Op de riemtong uit graf 64 (fig. 11) is de dierstijl tot zijn eenvoudigste vorm herleid. De koppen hebben een kort afgesneden onderlip, terwijl de vlechtband alleen gevormd is uit de verweven bovenlippen. Het geometrisch motief op het beslagplaatje valt buiten dit kader, maar het is in werkelijkheid een totaal geschematiseerd diermotief zoals men kan afleiden uit sommige plaatjes waar de zoöm-orfe elementen duidelijk te zien zijn.

Hetzelfde schema van de riemtong uit graf 64 is ook toegepast op de riemtong uit graf 125 (fig. 15), maar er zijn meer dieerelementen ingeschakeld en men heeft naar een kunstiger effect gezocht. De compositie op beide exemplaren is goed, maar de technische uitvoering eerder middelmatig. Wat hun oorsprong betreft staan ze dicht bij elkaar.

De dierkop met de kort afgesneden onderlip en de lange, golvende bovenlip is een karakteristiek stijlelement. Het valt op dat de bovenlip niet altijd in een gesloten vlechtband is verwerkt. De kenmerkende kop komt voor op een aantal stukken die wij reeds besproken hebben, nl. Borsbeek, *o.c.*, fig. 4, 1, Beerlegem, graf 134 (*l.c.*, fig. 4), Rosmeer, graf 103 (*l.c.*, fig. 8), Ophoven, graf 73 (fig. 12), graf 126 (fig. 16) en aldaar in de beide graven 64 en 125. Het is dus te Ophoven dat dit element het best vertegenwoordigd is. De bekledingstechniek van deze stukken is soms op punten, soms op groefjes aangebracht.

Blijft nog de riemtong uit graf 114 (fig. 14). Normaler wijze behoort zij tot een vrouwengordel. Zij is echter aanzienlijk kleiner dan de exemplaren uit de graven 64 en 125, maar even groot als de riemtong uit het dubbelgraf II-III van Borsbeek (*o.c.*, fig. 5,2). De vlechtband met de drie gelijkgerichte koppen maakt een dynamische indruk, de poten zijn sierlijk getekend en de technische uitvoering is volmaakt. In haar geheel is deze compositie met geen enkel van de reeds behandelde stukken te vergelijken.

Als algemeen besluit kan men zeggen dat er onder de damasquiningen van Ophoven een paar uitstekende verwezenlijkingen zijn en dat enkele andere stukken van minder kwaliteit stillistisch en technisch nauw bij elkaar behoren.

Ik dank Mw. F. Piette-Roloux voor de vaardige uitvoering van de tekeningen.

Résumé

En préliminaire au rapport général des fouilles, nous étudions ici le style animalier illustré sur quelques damasquinures du cimetière mérovingien de Ophoven.

Les pièces provenant des tombes 63, 73, 127 ainsi que la trouvaille isolée, fig. 17, appartiennent à des garnitures de ceinturon à trois éléments, propres aux hommes. La plaque dorsale de la tombe 63 (fig. 10) est de qualité exceptionnelle. Il convient d'attirer l'attention sur certains éléments décoratifs - tels le prolongement circulaire de la lèvre supérieure, la tête secondaire sortant de la coiffe et l'élaboration des pattes - harmonieusement associés à l'entrelac et qui expriment toute la maîtrise de l'artisan. Le développement élégant de la coiffe et des lèvres se voit aussi sur des plaques de Borsbeek (*Arch. Belg.* 233, fig. 8,1 et fig. 10,2).

La garniture de la tombe 127 est assez particulière (fig. 16). Les trois éléments du ceinturon constituent un ensemble stylistique dont l'ornementation et l'exécution technique sont plutôt médiocres. La tête animalière sur le champ central est caractérisée par la lèvre inférieure tronquée, mais, sur la contre-plaque, l'évolution normale des lèvres est inversée. Les têtes marginales à la pointe de la plaque présentent également une anomalie par l'application d'un crochet sortant du corps de l'animal au lieu d'un développement de la coiffe. Sur la plaque dorsale, l'artisan a repris ce crochet ainsi que le bec tranché en oblique de la première tête marginale.

L'ornementation du champ central de la plaque-boucle fig. 17 (trouvaille isolée) ressemble à celle de la contre-plaque de Beerlegem, tombe 52 C (fig. 2) : le cours normal de l'entrelac a subi une entorse. Le bec fendu des têtes centrales apparaît comme un phénomène plutôt rare. Les têtes marginales de l'extrémité de la plaque sont apparentées à celles de la tombe 127 de Ophoven (fig. 16).

Une certaine ressemblance est à noter entre la composition de la contre-plaque 73 (fig. 12) et celle de la tombe 134 de Beerlegem (fig. 4). Le même type animalier est reproduit sur le champ central, tandis que les têtes marginales sont remplacées par des pattes.

La petite plaque triangulaire de la tombe 103 (fig. 13,1) appartient encore à la série des garnitures d'homme. Elle porte un décor semblable à celui de la tombe XXXIV de Borsbeek (fig. 13,2).

Les tombes 64 et 125 ont livré des garnitures de ceinturon composées en principe d'une plaque-boucle, de petites plaques rectangulaires et d'une terminaison de lanière; elles appartenaient aux femmes.

Sur le ferret de la tombe 64 (fig. 11), le style animalier est réduit à sa plus simple expression: la lèvre supérieure des deux têtes disposées antithétiquement aux extrémités de la plaque forme une torsade à cinq lacets. Ce schéma est appliqué également sur le ferret de la tombe 125 (fig. 15), mais plusieurs têtes y sont habilement incorporées. La ressemblance de ces deux pièces est aussi d'ordre technique, car leur réalisation est plutôt médiocre.

La tête animalière pourvue d'une lèvre inférieure tronquée et d'une lèvre supérieure ondulée constitue un élément stylistique particulier. Remarquons que la lèvre supérieure ne donne pas toujours naissance à une torsade fermée. Cette tête caractéristique apparaît sur des garnitures de Borsbeek (*Arch. Belg.* 233, fig. 4,1), Beerlegem (fig. 4), Rosmeer (fig. 8), Ophoven, tombes 64 (fig. 11), 73 (fig. 12), 125 (fig. 14) et 126 (fig. 16). Le recouvrement de ces plaques est fixé sur points ou sur rainures.

Il reste à examiner la terminaison de lanière de la tombe 114 (fig. 14). La torsade avec les trois têtes alignées, flanquée d'élégantes pattes, constitue une composition particulièrement rythmée; son exécution stylistique et technique est tout aussi parfaite. Dans l'ensemble, cette création n'est comparable à aucune des pièces déjà relevées dans nos études.

INHOUDSTAFEL – TABLE DE MATIÈRES

P. VAN OSSEL, Quelques trouvailles inédites provenant de la nécropole de Vieuxville	5
J. ALÉNIUS-LECERF, Une plaque-boucle damasquinée du V ^e siècle, découverte à Vieuxville	17
H. ROOSENS, Damasquinerings en dierstijl van Beerlegem en Rosmeer .	25
H. ROOSENS, Damasquinerings en dierstijl van Ophoven	37

La tige est munie d'un bouton à l'extrémité inférieure et d'un anneau à l'extrémité supérieure. Le bouton est enroulé autour de la tige et sert à maintenir la tige en position. L'anneau est enroulé autour de la tige et sert à maintenir la tige en position. Le bouton est enroulé autour de la tige et sert à maintenir la tige en position. L'anneau est enroulé autour de la tige et sert à maintenir la tige en position.

Le bouton est enroulé autour de la tige et sert à maintenir la tige en position. L'anneau est enroulé autour de la tige et sert à maintenir la tige en position. Le bouton est enroulé autour de la tige et sert à maintenir la tige en position. L'anneau est enroulé autour de la tige et sert à maintenir la tige en position.

Le bouton est enroulé autour de la tige et sert à maintenir la tige en position. L'anneau est enroulé autour de la tige et sert à maintenir la tige en position. Le bouton est enroulé autour de la tige et sert à maintenir la tige en position. L'anneau est enroulé autour de la tige et sert à maintenir la tige en position.